

Draniční syndrom Borderline-Syndrom
Saudek Ráňa Vasečka

HRANIČNÍ SYNDROM

MARTIN KÁŇA, DAVID SAUDEK, JAROSLAV VALEČKA

Projekt Hraniční syndrom (Borderline-Syndrom), zaměřený na sociodemografický konflikt zvaný obecně „odsun“ či problém Sudet, prezentuje tři přední osobnosti současné výtvarné scény – malíře Davida Saudka, Jaroslava Valečku a sochaře Martina Káňu. Autoři vytvářejí rozrůzněnou triádu uměleckých pohledů na dané téma. Jaroslav Valečka zastupuje svou tvorbou imaginativní a emotivní pól v rovině klasického obrazu, David Saudek představuje symbolističtější a konceptuálnější přístup. Martin Káňa pracuje v prostorové formě objektů analytičtějšího charakteru. Tvůrci se kreativním a nezaměnitelným způsobem vyjadřují k zániku „jednoho světa“ a zkoumají dopady „odsunu“ na všechny sféry společnosti.

K tématu jsme se přiklonili po „náhodném“ zjištění, že se problém Sudet každého ze zúčastněných (umělců i kurátorky) osobně dotýká (vzhledem k národnostní difuzi v ČR to není vůbec překvapivé).

Název projektu jsem zvolila podle v současnosti velmi frekventovaného tématu, nejčastější klinické psychiatrické diagnózy. Tato specifikace choroby znamená ve zkratce nefunkčnost a patologickou nedokonalost lidské mysli.

Autoři vnímají prezentaci jako zcela nepochitické vyjádření názorů na téměř tisíciletou otázku hraničních území Čech a Moravy a soužití se sousedními národy. Nechtějí se zařadit mezi umělce, jejichž cílem je využít aktuální politické téma pro své zviditelnění. Jsou toho názoru, že problematika pohraničí, Sudet, je nejen velmi stará, ale také neobyčejně složitá a pro další vývoj naší společnosti je její náprava velmi důležitá. Nesnaží se najít definitivní a univerzálně platné řešení. Poukazují na nutnost transformace vnímání celého problému. Diagnóza je jasná, jde o to, zvolit „postup léčby“.

Hranice současně znamená prostor, v němž se jedna skupinová identita stýká s jinou, prostor, který je často zdrojem nových podnětů, invence a tvořivosti. Hraniční či okrajové zóny, které by dle francouzského filozofa Michela Foucaulta měly být výrazem positivity společnosti, se v případě Sudet staly „noční můrou“, oblastí zapomnění a potlačovaného pocitu viny.

BORDERLINE-SYNDROM

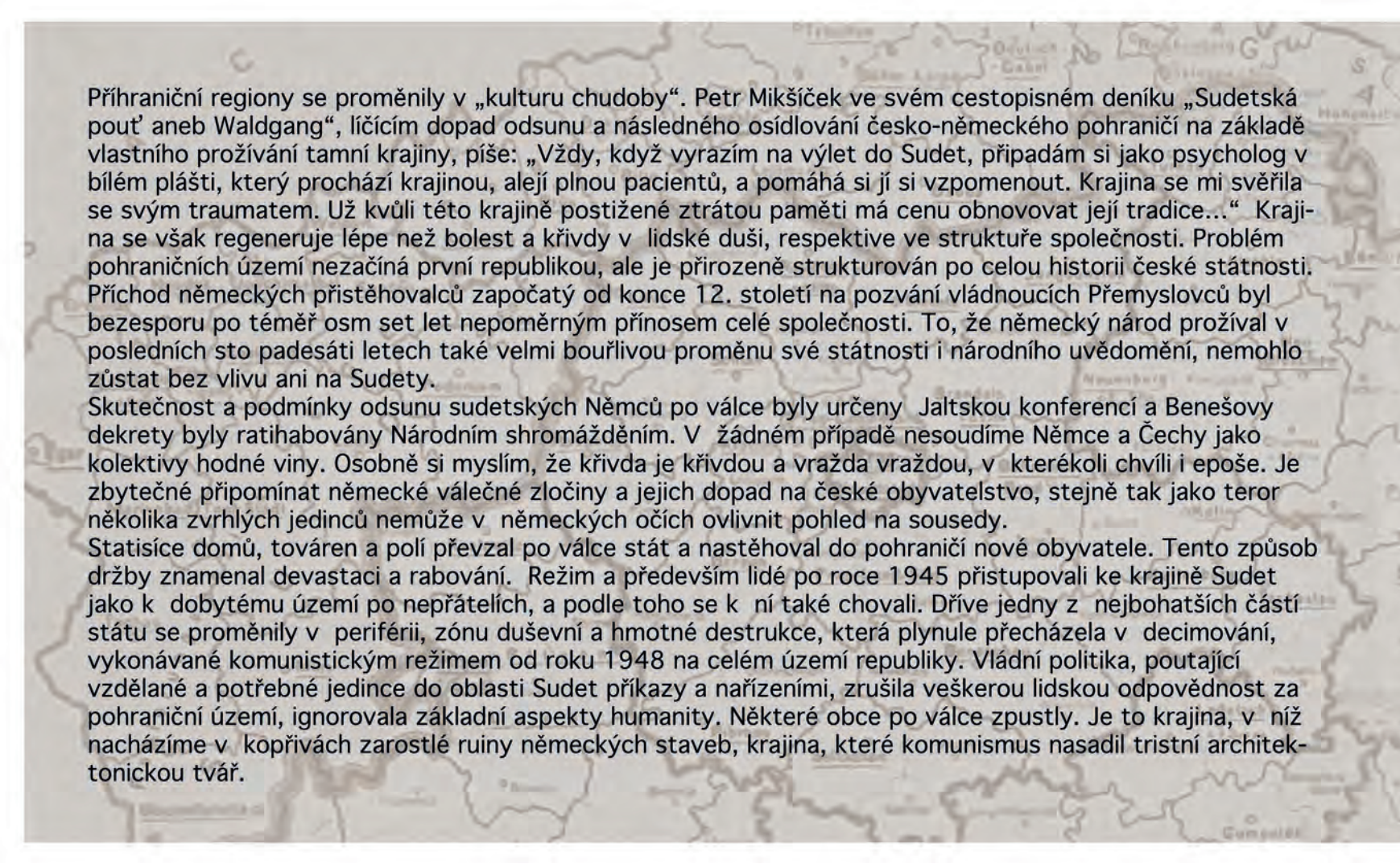
MARTIN KÁŇA, DAVID SAUDEK, JAROSLAV VALEČKA

Das Projekt „Borderline-Syndrom“, das auf den soziodemographischen Konflikt der „Vertreibung“ bzw. das „Sudetenproblem“ hinweist, präsentiert drei führende Persönlichkeiten der gegenwärtigen Kunstszene – Maler David Saudek, Jaroslav Valečka und Bildhauer Martin Káňa. Diese Künstler schaffen eine mannigfaltige Triade von künstlerischen Darstellungen des jeweiligen Themas. Jaroslav Valečka vertritt mit seinem Schaffen die imaginative und emotive Position im Rahmen des klassischen Bildes, das Herangehen von David Saudek ist mehr symbolisch und konzeptuell. Martin Káňa arbeitet in der räumlichen Form von Objekten mit einem analytischen Charakter. Die Künstler äußern sich auf eine kreative und unverwechselbare Art zum Untergang „einer Welt“ und widmen sich den Auswirkungen der „Vertreibung“ auf alle Sphären der Gesellschaft.

Das Thema haben wir gewählt, als wir „zufällig“ festgestellt haben, dass das Problem des Sudetenlandes jeden von uns persönlich betrifft (sowohl Künstler, als auch Kuratorin). (Angesichtes der nationalen Diffusion in der Tschechischen Republik ist diese Tatsache eigentlich gar nicht so überraschend.)

Den Namen des Projekts entnahm ich dem heutzutage oft besprochenen Thema, der häufigen klinischen psychiatrischen Diagnose. Diese Krankheit bedeutet kurz gesagt eine Funktionslosigkeit und eine pathologische Unvollkommenheit des menschlichen Gemüts.

Die Autoren betrachten die Präsentation als eine vollkommen unpolitische Äußerung ihrer Ansichten von der Jahrhunderte alten Frage von Grenzgebieten Böhmens und Mährens und dem Zusammenleben von Nachbarvölkern. Sie wollen nicht zu denjenigen Künstlern gehören, die das aktuelle politische Thema zur eigenen Sichtbarmachung ausnützen. Sie sind der Ansicht, dass die Frage des Grenzgebiets, des Sudetenlands, nicht nur sehr alt ist, sondern auch außerordentlich schwierig, und ihre Wiedergutmachung für die weitere Entwicklung unserer Gesellschaft von großer Bedeutung ist. Ihr Ziel ist es nicht, eine endgültige und allgemein gültige Lösung vorzulegen. Sie weisen auf eine nötige Verwandlung der Wahrnehmung des ganzen Problems hin. Die Diagnose ist klar, nun geht es darum, die entsprechende „Heilmethode“ zu wählen.

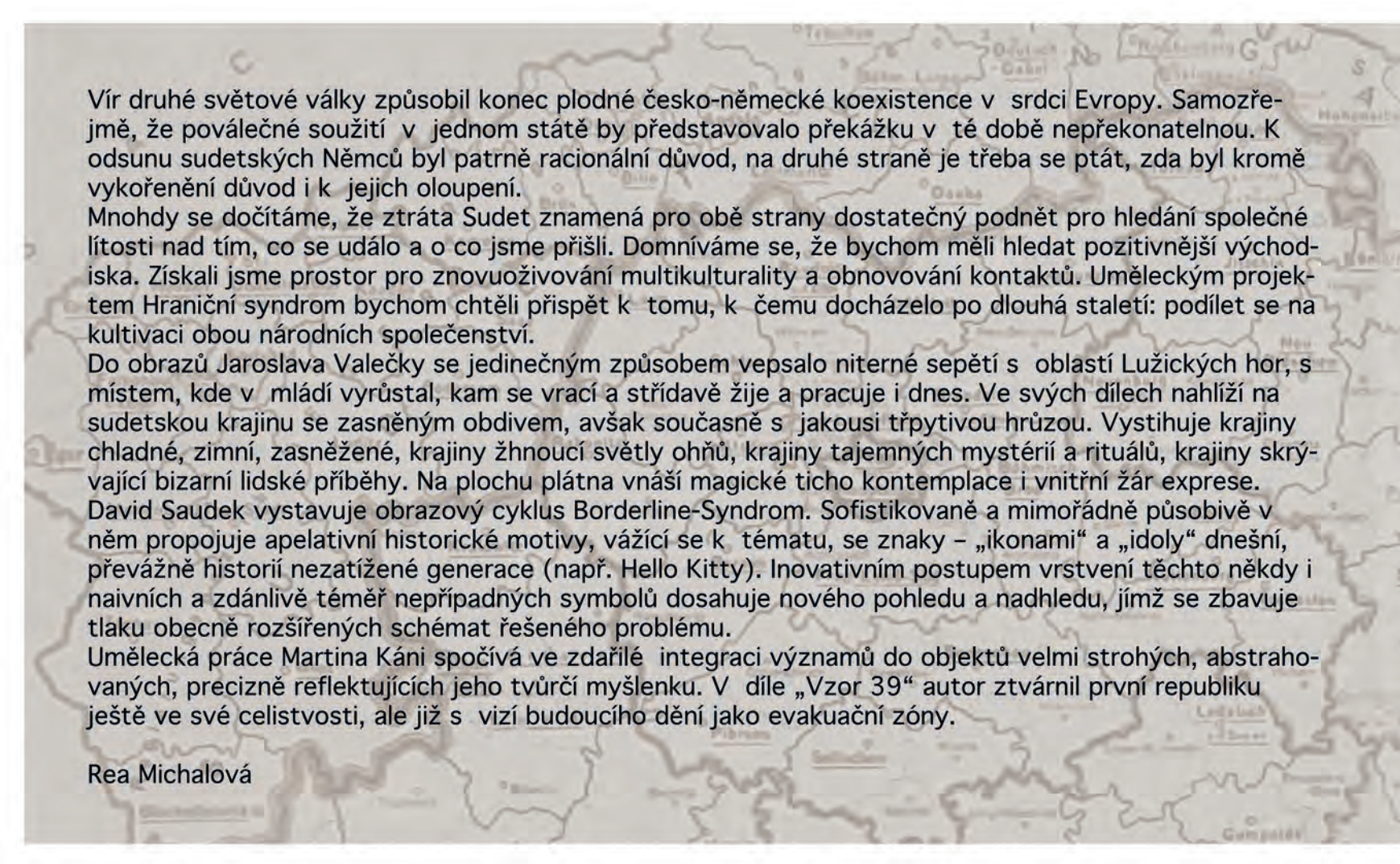

Příhraniční regiony se proměnily v „kulturu chudoby“. Petr Mikšíček ve svém cestopisném deníku „Sudetská pouť aneb Waldgang“, líčícím dopad odsunu a následného osídlování česko-německého pohraničí na základě vlastního prožívání tamní krajiny, píše: „Vždy, když vyrazím na výlet do Sudet, připadám si jako psycholog v bílém plášti, který prochází krajinou, alejí plnou pacientů, a pomáhá si jí si vzpomenout. Krajina se mi svěřila se svým traumatem. Už kvůli této krajině postižené ztrátou paměti má cenu obnovovat její tradice...“ Krajina se však regeneruje lépe než bolest a křivdy v lidské duši, respektive ve struktuře společnosti. Problém pohraničních území nezačíná první republikou, ale je přirozeně strukturován po celou historii české státnosti. Příchod německých přistěhovalců započatý od konce 12. století na pozvání vládnoucích Přemyslovců byl bezesporu po téměř osm set let nepoměrným přínosem celé společnosti. To, že německý národ prožíval v posledních sto padesáti letech také velmi bouřlivou proměnu své státnosti i národního uvědomění, nemohlo zůstat bez vlivu ani na Sudety.

Skutečnost a podmínky odsunu sudetských Němců po válce byly určeny Jaltskou konferencí a Benešovy dekrety byly ratifikovány Národním shromážděním. V žádném případě nesoudíme Němce a Čechy jako kolektivy hodné viny. Osobně si myslím, že křivda je křivdou a vražda vraždou, v kterékoli chvíli i epoše. Je zbytečné připomínat německé válečné zločiny a jejich dopad na české obyvatelstvo, stejně tak jako teror několika zvrhlých jedinců nemůže v německých očích ovlivnit pohled na sousedy.

Statisíce domů, továren a polí převzal po válce stát a nastěhoval do pohraničí nové obyvatele. Tento způsob držby znamenal devastaci a rabování. Režim a především lidé po roce 1945 přistupovali ke krajině Sudet jako k dobytému území po nepřítelích, a podle toho se k ní také chovali. Dříve jedny z nejbohatších částí státu se proměnily v periferii, zónu duševní a hmotné destrukce, která plynule přecházela v decimování, vykonávané komunistickým režimem od roku 1948 na celém území republiky. Vládní politika, poutající vzdělané a potřebné jedince do oblasti Sudet příkazy a nařízeními, zrušila veškerou lidskou odpovědnost za pohraniční území, ignorovala základní aspekty humanity. Některé obce po válce zpustly. Je to krajina, v níž nacházíme v kopcích zarostlé ruiny německých staveb, krajina, které komunismus nasadil tristní architektonickou tvář.

Ein Grenzgebiet stellt darüber hinaus einen Raum dar, in dem eine Gruppenidentität mit einer anderen zusammentrifft. Die Grenzgebiete, bzw. die Randgebiete, die nach dem französischen Philosoph Michel Foucault zum Ausdruck der Positivität der Gesellschaft werden sollten, wurden im Falle des Sudetenlandes zu einem „Alptraum“, zu einem Raum der Vergessenheit und des unterdrückten Schuldgefühls. Die Grenzregionen verwandelten sich zu einer „Kultur der Armut“. Petr Mikšíček beschreibt in seinem Reisetagebuch „Sudetská pouť aneb Waldgang“ die Auswirkungen der Vertreibung und der anschließenden Besiedelung des tschechisch-deutschen Grenzgebiets auf Grund der eigenen Wahrnehmung der Landschaft: „Jedes Mal, wenn ich einen Ausflug im Sudetenland unternehme, komme ich mir als ein Psychologe in einem weißen Mantel vor, der durch die Landschaft wandert, durch eine Allee voll von Patienten, und versucht ihre Erinnerungen hervorzurufen. Die Landschaft hat sich mir mit ihrem Trauma anvertraut. Schon wegen dieser Landschaft, die einen Gedächtnisverlust erlitten hat, ist es sinnvoll, ihre Traditionen zu erneuern...“ Die Landschaft regeneriert jedoch besser, als Leid und Unrecht in der menschlichen Seele, bzw. in der Struktur ihrer Gesellschaft. Das Problem des Grenzgebiets fängt nicht mit der Entstehung der Tschechoslowakischen Republik an, sondern taucht natürlich während der ganzen Geschichte der tschechischen Staatlichkeit. Die Ankunft der deutschen Siedler, die Ende des 12. Jh. auf Einladung des Herrscherhauses von Premysliden anfang, bedeutete ohne Zweifel während fast achthundert Jahren ein Nutzen für die ganze Gesellschaft. Die Tatsache, dass das deutsche Volk in den letzten einhundertfünfzig Jahren eine sehr aufregende Umwandlung seiner Staatlichkeit und seines nationalen Bewusstseins durchgemacht hat, konnte nicht ohne Auswirkung auf das Sudetenland ausbleiben. Die Bedingungen der Vertreibung von Sudetendeutschen nach dem Krieg wurden durch die Konferenz von Jalta bestimmt und die sog. Beneš-Dekrete wurden von der Nationalversammlung gebilligt. Es ist keineswegs möglich, eine Kollektivschuld von Deutschen und Tschechen anzuerkennen. Ich bin persönlich der Meinung, dass Unrecht immer Unrecht bleibt und Mord immer Mord, unabhängig von der Zeit oder Epoche. Es hilft nicht, die deutschen Kriegsverbrechen und ihre Auswirkung auf die tschechische Bevölkerung hervorzuheben. Ebenfalls sollte der Terror von einigen schuftigen Einzelwesen nicht die Ansicht der Deutschen an die Nachbarn beeinflussen.

Vír druhé světové války způsobil konec plodné česko-německé koexistence v srdci Evropy. Samozřejmě, že poválečné soužití v jednom státě by představovalo překážku v té době nepřekonatelnou. K odsunu sudetských Němců byl patrně racionální důvod, na druhé straně je třeba se ptát, zda byl kromě vykořenění důvod i k jejich oloupení.

Mnohdy se dočítáme, že ztráta Sudet znamená pro obě strany dostatečný podnět pro hledání společné lýtosti nad tím, co se událo a o co jsme přišli. Domníváme se, že bychom měli hledat pozitivnější východiška. Získali jsme prostor pro znovuožívování multikulturality a obnovování kontaktů. Uměleckým projektem Hraniční syndrom bychom chtěli přispět k tomu, k čemu docházelo po dlouhá staletí: podílet se na kultivaci obou národních společenství.

Do obrazů Jaroslava Valečky se jedinečným způsobem vepsalo niterné sepětí s oblastí Lužických hor, s místem, kde v mládí vyrůstal, kam se vrací a střídavě žije a pracuje i dnes. Ve svých dílech nahlíží na sudetskou krajinu se zasněným obdivem, avšak současně s jakousi třpytivou hrůzou. Vystihuje krajiny chladné, zimní, zasněžené, krajiny žhnoucí světly ohňů, krajiny tajemných mystérií a rituálů, krajiny skrývajících bizarní lidské příběhy. Na plochu plátna vnáší magické ticho kontemplace i vnitřní žár exprese.

David Saudek vystavuje obrazový cyklus Borderline-Syndrom. Sofistikovaně a mimořádně působivě v něm propojuje apelativní historické motivy, vážící se k tématu, se znaky – „ikonami“ a „idoly“ dnešní, převážně historií nezátížené generace (např. Hello Kitty). Inovativním postupem vrstvení těchto někdy i naivních a zdánlivě téměř nepřípadných symbolů dosahuje nového pohledu a nadhledu, jímž se zbavuje tlaku obecně rozšířených schémat řešeného problému.

Umělecká práce Martina Káni spočívá ve zdařilé integraci významů do objektů velmi strohých, abstrahovaných, precizně reflektujících jeho tvůrčí myšlenku. V díle „Vzor 39“ autor ztvárnil první republiku ještě ve své celistvosti, ale již s vizí budoucího dění jako evakuační zóny.

Rea Michalová

Nach dem Krieg wurden Hunderttausende von Häusern, Fabriken und Felder verstaatlicht und das Grenzgebiet wurde zwangsweise durch eine neue Bevölkerung besiedelt. Diese Form des Eigentums brachte Verwüstung und Plünderung mit sich. Nach dem Jahr 1945 hielten das Regime und vor allem die Leute das Sudetenland für ein erobertes Gebiet, und im Einklang damit verhielten sie sich zu der Landschaft. Einst die reichsten Gebiete des Staates verwandelten sich in eine Peripherie, in eine Zone der geistlichen und materiellen Destruktion. Der Untergang, die das kommunistische Regime verursachte, verbreitete sich allmählich über das ganze Gebiet des Landes. Die Regierungspolitik, die die gebildeten und gefragten Menschen durch Befehle und Anordnungen zwangsweise in das Sudetenland geschickt hat, hat sämtliche menschliche Verantwortung für das Grenzgebiet abgeschafft, sie hat die Grundaspekte der Humanität nicht beachtet. Einige Gemeinden sind nach dem Krieg ganz verwüstet. Es ist eine Landschaft, wo man in Brennesseln auf Ruinen von deutschen Bauten stößt, eine Landschaft, der das kommunistische Regime eine triste architektonische Maske aufgesetzt hat.

Der Wirbel des zweiten Weltkriegs verursachte das Ende der fruchtbaren tschechisch-deutschen Koexistenz im Herzen Europas. In den Nachkriegszeiten stellte das Zusammenleben in einem Staat ein unüberwindbares Hindernis dar. Es gab damals wahrscheinlich einen begreifbaren Grund zur Vertreibung von Sudetendeutschen; es ist jedoch fraglich, ob es außer der Entwurzelung auch ein Grund für ihre Beraubung gab.

Man kann oft lesen, der Verlust des Sudetenlands sei für beide Seiten ein hinreichender Grund für das Suchen nach der gemeinsamen Reue darüber, was geschehen ist und was man verloren hat. Wir sind der Ansicht, dass wir nach positiveren Ausgangspunkten suchen sollten. Wir haben einen Raum für die Wiederbelebung der Multikulturalität und für die Wiederherstellung von Kontakten erworben. Mit diesem künstlerischen Projekt möchten wir dazu beitragen, was jahrhundertlang vor sich ging: wir möchten an der Kultivierung von beiden Gemeinschaften teilnehmen.

Zastoupení ve sbírkách: Národní galerie v Praze

1991 – 1997 Akademie výtvarných umění v Praze (Ateliér sochařství prof. Stanislava Kolíbala, Ateliér nových médií prof. Michaela Bielického)

Zastoupení ve sbírkách: Národní galerie v Praze – Nadace Jana a Milan Jelínek; Muzeum Kampa – Sběrka Medy Mládkové; Museum of Modern Art New York – Gilbert and Lila Silvermann Foundation; Museum Ludwig, Köln; soukromé sbírky v ČR a zahraničí

Zastoupení ve sbírkách: Národní galerie, Praha; Alšova Jihočeská galerie; Centrum pro současné umění, Praha; Credit Mutuel de Bretagne; Festung Koenigstein, Gmbh, Německo;

Foundation de Bourgogne; Galerie moderního umění, Roudnice nad Labem; Galerie města Chrudim; Rabasova galerie, Rakovník; Hlávkova nadace, Praha; Sbírka Ministerstva zahraničních věcí ČR; soukromé sbírky v ČR a zahraničí

In den Bildern von Jaroslav Valečka ist auf eine einzigartige Art die innere Verknüpfung mit dem Gebiet des Lausitzer Gebirge eingeschrieben, mit einem Ort, wo er aufgewachsen ist, wohin er zurückkehrt und wo er noch heute teilweise lebt und arbeitet. In seinen Werken erfasst er die Sudetenlandschaft mit einer verträumten Bewunderung, jedoch zugleich mit einem funkelnden Schrecken. Seine kalten, winterlichen, schneebedeckten Landschaften mit glühenden Feuerlichtern und mysteriösen Geheimnissen und Ritten, halten wundersame Menschengeschichten geheim. Der Künstler überträgt auf die Leinwand eine magische Stille der Kontemplation und ein inneres Feuer der Expression.

David Saudek präsentiert den Bilderzyklus „Borderline-Syndrom“. In seinen Werken verbindet er auf eine außerordentlich durchdachte und wirkungsvolle Art die appellierenden historischen Motive, die mit dem Thema zusammenhängen, mit den Zeichen - „Ikonen“ und „Idolen“ der heutigen, von der Geschichte durchaus unbelasteten Generation (z. B. Hello Kitty). Durch eine innovative Methode der Schichtung von diesen manchmal auch naiven und scheinbar fast unangebrachten Symbolen erzielt er einen neuen Anblick und eine neue Ansicht, wodurch er den Druck der allgemein verbreiteten Schemen der Problemlösung loswird.

Im Werk von Martin Káňa ist es gelungen, die Bedeutungen mit außerordentlich nüchternen, abstrahierten Objekten zu vereinen, die seine schöpferischen Gedanken präzise widerspiegeln. In seinem Werk „Muster 39“ hat der Autor die sog. tschechoslowakische erste Republik (1918-1938) noch in ihrer Gesamtheit erfasst, jedoch schon mit einem Anzeichen des Geschehens in der Evakuierungszone.

Rea Michalová

David Sauddek

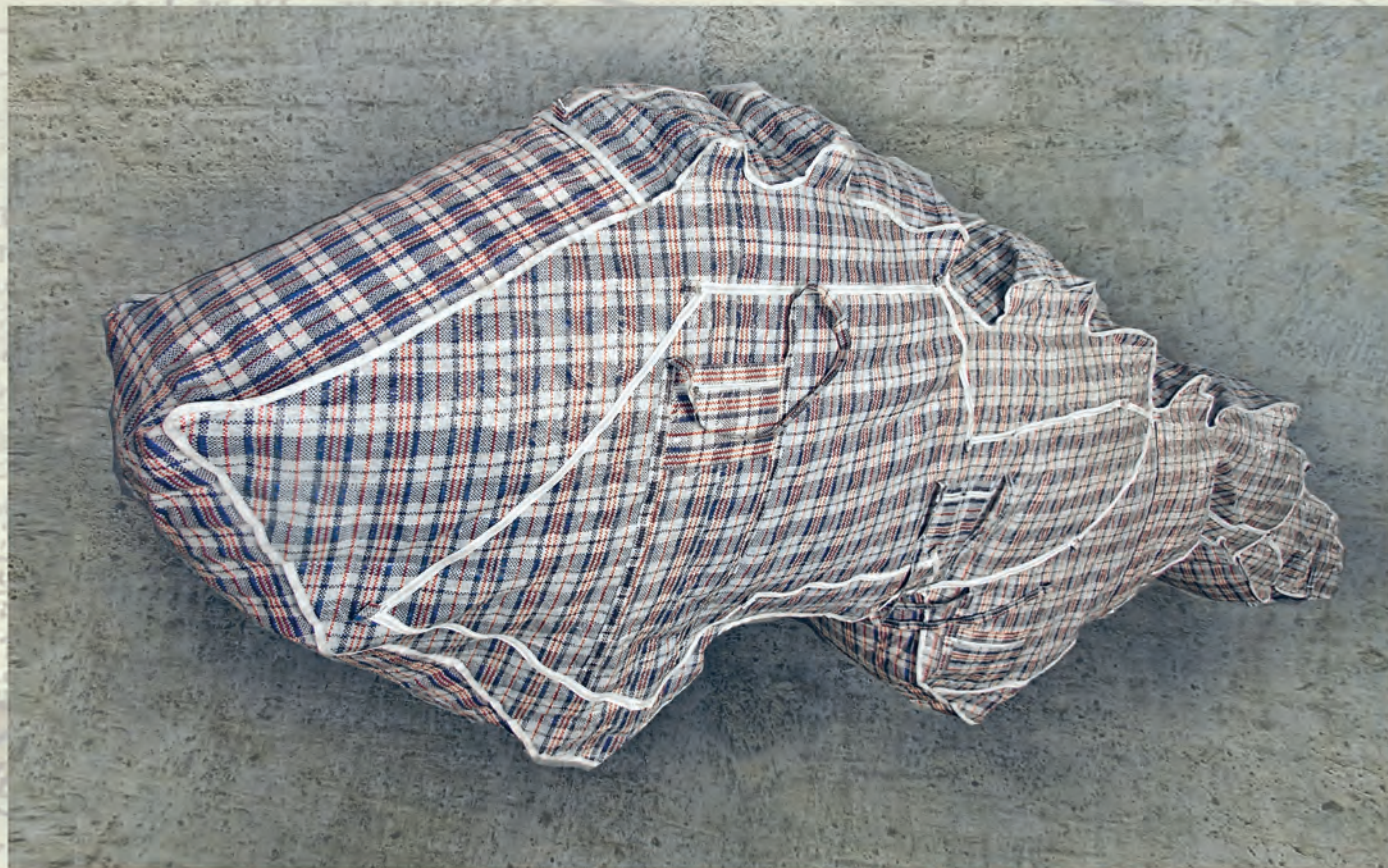

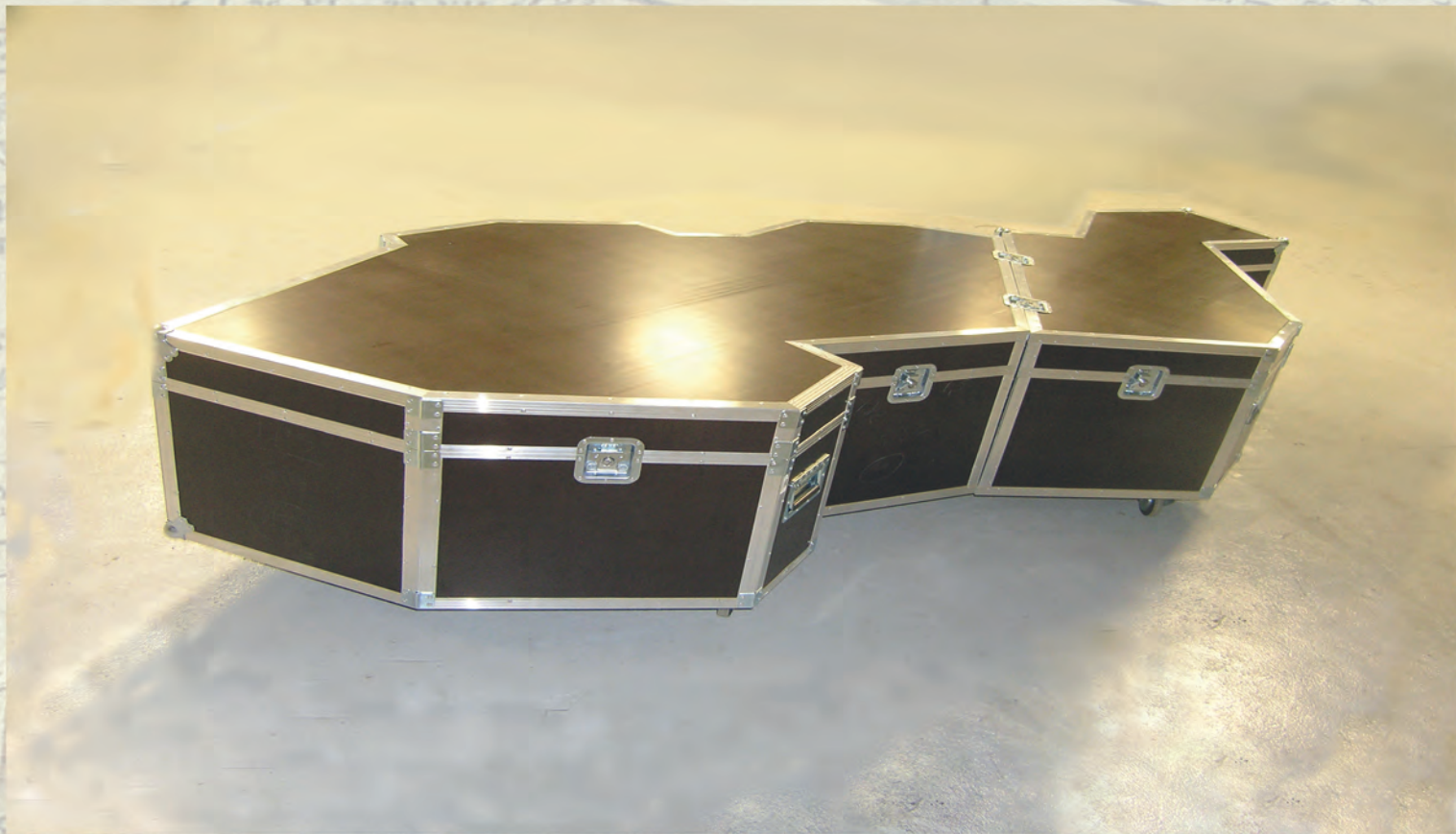

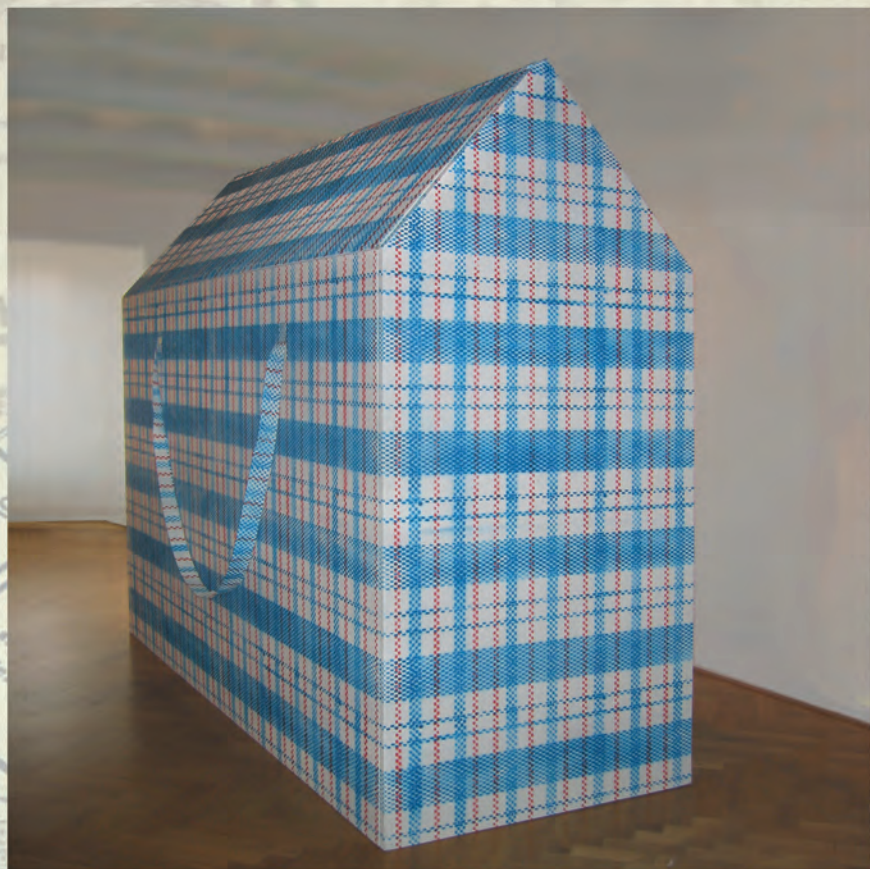

Martin Štěpán

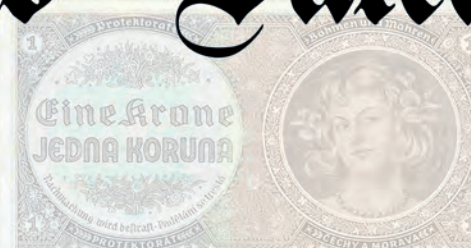

Jaroslav Valečka

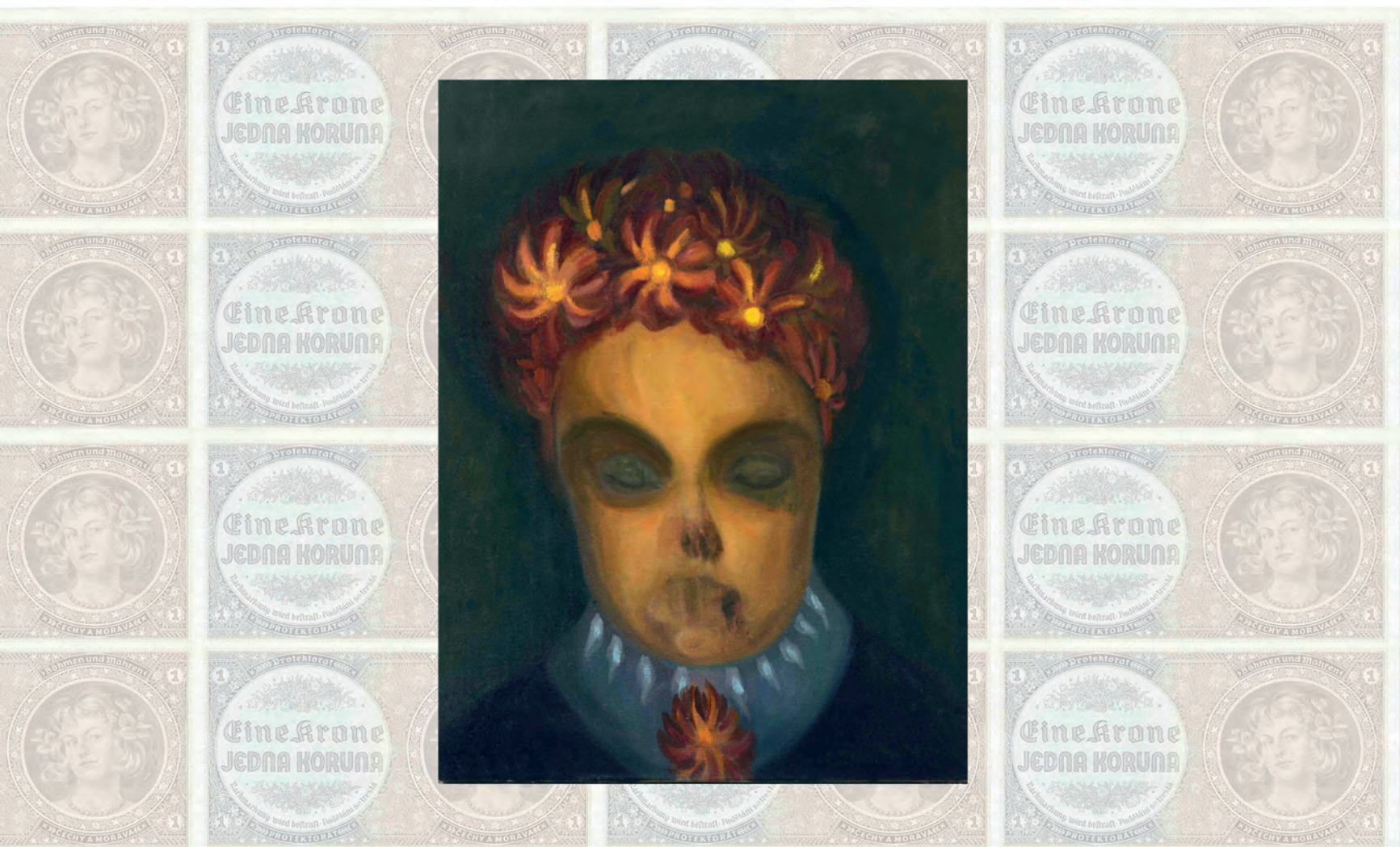

HRANIČNÍ SYNDROM - BORDERLINE-SYNDROM

Martin Kaňa, David Saudek, Jaroslav Valečka

Koncepce / Konzeption: PhDr. Rea Michalová, Ph.D.

Katalog vydán u příležitosti výstav v Galerii UFFO v Trutnově
a v Galerii Michal's Collection v Praze na podzim roku 2013

Der Katalog erschien anlässlich der Ausstellungen in der Galerie UFFO
in Trautenau und in der Galerie Michal's Collection in Prag im Herbst 2013

Vydavatel / Herausgeber: Galerie Michal's Collection, Husova 13, Praha 1

www.michalscollection.cz

ISBN 978-80-260-5031-5